7/5867

**T.C.**
**DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI**
Kuzeydoğu Akdeniz Genel Müdür Yardımcılığı

23 Mayıs 2005

**Sayı** : 236.16.2/2005/KDGY/212905
**Konu** : Yazılı Soru Önergesi

İVEDİ

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA**

İlgi: 5 Mayıs 2005 tarih ve A. 01.0.GNS.0.10.00.02-10782 sayılı yazıları.

İstanbul Milletvekili Sayın Emin Şirin'in 7/5867 Esas No'lu yazılı soru önergesinin yanıtı ilişikte sunulmaktadır.

Saygılarımla arzederim.

Abdullah GÜL
Dışişleri Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı

EK:1

7/5867

**KDGY-II** **18 Mayıs 2005**

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN EMİN ŞİRİN TARAFINDAN SAYIN BAKANIMIZA YÖNELTİLEN SORU ÖNERGESİNE VERİLEBİLECEK YANIT TASLAĞI**

Lozan Antlaşmasının TBMM'de onaylanması celselerinde 1 Kanunisani 1338 (1923) tarihli 166.inikat 2 celse zabıtlarında Konferans Azası Trabzon mensubu Hasan Bey şu izahatta bulunmuştur:

''Patrikhanenin çıkarılması ve şunu da arz edeyim ki, Patrikin dahi kovulmasında epeyce müşkilat çekileceği cereyan eden müzakerattan anlaşılmaktadır. Bu ekalliyet hukukundan mada eski patrikhaneler imtiyazatı mezhebiye mesaili, Sen Sinot Meclisi diğer Meclis-i cismani vesair meclisleri de muhafaza etmek fikrini ileri sürdüler. Fakat bütün ekalliyetlerin söylendiği bir sırada ve bütün memleketlerin verdiği hukukları verdikten sonra bunların sureti katiyede orta yerden kalkması bir meselei katiye olarak kabul edilmiştir. Binaenalyh Patrik İstanbul'da kalmaya muvaffak olabilirse artık eski teşkilat vesaire ile değil alalade bir Rum papası, alalade bir ruhani teşkilat sıfatıyla kalacaktır. Şunu arz edeyim ki, Patriğin İstanbul'da kalmasına katiyen söz vermiş değiliz. Noktai nazarımızda sureti katiyede ısrar ediyoruz. İmtiyazatı mezhebiye ortadan kalkınca bunların umuru diniyerleri, nikah mesaili, hasep nesep mesaili, nafaka mesaili vardır ki bunların da kavanini medeniyeye tebaen halli lazımdır. Artık aile kararnamesinin hukuku medeniye şeklinde bütün ekaliyetlerin ahkamı diniye ve mezhebiyelerine muvafık bir şekilde ihya edilmesi; ikmal edilmesi ve mevkii meriye konması ve bütün nifak ve talakın dahi ekalliyetlere ait olsa bizim kuyudatı resmiyemizde ve mahakimi resmiyetimizde cereyan etmesi lüzumu hasıl olmuştur ki, bu hususta kanunlarımızın bu telakki ile ikmal etmek mecburiyetindeyiz.''

**SORULAR**

1. Gizli celsede bu izahattan sonra anlaşmanın onaylanması da bu izahat üzerine ve kapsamında yapılmıştır. Lozan Antlaşmasının TBMM tarafından onaylanması bu açıklama çerçevesinde yapıldığına göre, uygulamanın da aynen bu çerçevede yapılması gerekmez mi?

2. İzahatta, 'Patrik'in İstanbul'da kalmasına katiyen söz vermiş değiliz. Noktayı nazarımızda sureti katiyede ısrar ediyoruz'' ifadesine ve anlaşmanın bu izahat üzerine Meclisce onaylanmasına rağmen Patrik İstanbul'da kaldığına göre, bu durum TBMM'nin Lozan Antlaşmasını onaylama şartlarına aykırı değil midir?

3. Patriğin İstanbul'da kalmasına kim, ne zaman karar vermiştir ve bunun hukuki dayanağı nedir?

4. Patrikhanenin Meclisi olan Sinod'a yeni seçilmiş olan yabancı uyruklu Ortodoks din adamlarının statüleri ve çalışma şekilleri ne şekilde düzenlenmiştir? Sinod üyelerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması gerekmez mi? Sinod üyelerinin yabancı olması Patrikhanenin ekümeniklik iddialarına kuvvet kazandırmakta mıdır? Eğer yabancı Sinod üyeleri Türkiye'de oturmadıkları halde Türkiye'de çalışacaklarsa, çalışmaları nasıl bir düzenlemeye tabiidir?

5. Patrikhanenin ekümeniklik statüsünde ısrar eden ABD Dışişleri Bakanlığına bir nota verilmesi düşünülmekte midir?

7/5867

## YANITLAR

Lozan Barış Andlaşması'nın metninde gayrimüslim azınlıkların din, ibadet ve eğitim özgürlükleri geniş biçimde düzenlenmiş olmakla birlikte Fener Rum Patrikhanesine ve Patriğe ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Ancak, Patrikhane konusu Lozan Barış Konferansı'nda etraflıca tartışılan hususlardan birini teşkil etmiştir.

Patrikhaneye ilişkin müzakereler öncelikle Ahali Mübadele Alt Komisyonu bünyesinde sürdürülmüş, tarafların görüş ayrılıkları nedeniyle bir sonuca ulaşılamadığından Alt Komisyon Başkanı Montagna'nın başvurusu üzerine Lord Curzon'un başkanlığındaki Birinci Komisyona (Arazi ve Askeri Komisyonu) havale edilmiştir.

Uzun süren müzakereler neticesinde, taraflar arasında Patrikhanenin bir Türk kurumu olarak, siyasi ve idari işlerle iştigal etmemek ve ülkemizdeki Rum Ortodoks vatandaşlarımıza sadece ruhani hizmet vermek koşuluyla İstanbul'da kalmasına rıza gösterilmiştir. Türk Heyeti Başkanı İsmet Paşa'nın, Müttefiklerin ve Yunan Heyetinin bu yöndeki resmi konuşmalarının ve verdikleri garantilerin senet olarak görüldüğüne dair beyanları Lozan Barış Konferansının 10 Ocak 1923 tarihli oturumunun tutanaklarında yer almıştır.

Tabiatıyla, Patrikhane'nin konumu, Lozan Barış Konferansı'nda mutabık kalınan çerçevede değerlendirilmektedir. Patriğin seçimine ilişkin esaslar sözkonusu mutabakattan hareketle düzenlenmiştir. Rum vatandaşlarımızın Ortodoks din adamı yetiştirilmesinde karşılaştığı belirtilen sorunların da mevcut mevzuatımız çerçevesinde çözüme kavuşturulmasına çalışılmaktadır.

Başta Rum Ortodokslar olmak üzere, dünyanın çeşitli ülkelerine dağılmış bulunan Hristiyan dünyası, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesinin statüsüyle yakından ilgilenegelmiştir. Günümüzde de bazı yabancı devlet adamları temaslarında bu hususları dostane çerçevede gündeme getirmeye devam etmektedirler. Hükümetimizin Patrikhane'nin statüsü ve faaliyetlerinin kapsamı hakkındaki görüşleri gayet açıktır. Kamuoyumuzda hassasiyet yaratan konular ilgililerin dikkatine getirilmektedir.